

Ob rojstvu PDS Bo pri nas prevladal razum?

V Riminiju se je končal 20. in zadnji kongres Komunistične partije Italije in je bila ustanovljena nova stranka: PDS (Partito democratico della sinistra), po naše — Demokratična stranka levice. Kot je v svojem poročilu poudaril tajnik Occhetto, je v novi stranki prostora za komuniste, socialiste in katoličane. To pomeni, da so bili odpravljeni tisti atributi, ki naj bi komunistično stranko ločevali od drugih političnih strank in zaradi katerih je ta stranka tudi tako rada poudarjala, da je partija. Kot svoj čas nemški socialdemokrati, tako so zdaj tudi italijanski komunisti marsikaj iz svojega teoretičnega ogrinja spravili na podstrešje, računajoč, da bodo na ta način okrepili svojo politično moč, naleteli na večje razumevanje med množicami in s tem tudi imeli več možnosti za prevzem oblasti po demokratični poti, kar je sicer glavni cilj vsake politične stranke.

Večina v dosedanji KPI je mnenja, da stara partija, tudi zaradi razvoja dogodkov v državah realnega socializma in v sami Sovjetski zvezi, kratkomalo ni imela prihodnosti in je bila obsojena na životarjenje in naposled na izginotje.

Povsem naravno je, da je tako korenita sprememba povzročila veliko težav in imela naravnost travmatične posledice pri mnogih članih. Nekateri so šli tako daleč, da so sklenili ustanoviti novo komunistično partijo, kar naj bi se uresničilo v nedeljo, 10. t.m., z ustanovnim občnim zborom v Rimu.

Travmatične posledice je občutiti tudi in zlasti pri slovenskih komunistih v zamejstvu, predvsem na Tržaškem. Senator Stojan Spetič je že izjavil, da ne bo vstopil v PDS, temveč se priključil novi komunistični partiji. Enakega mnenja je bivša senatorka Jelka Gerbec.

Ne glede na zagotavljanje, da rojstvo nove italijanske stranke ne bo vplivalo na odnose med slovenskimi člani bivše KPI, je treba pričakovati tudi v tem pogledu novosti. Za nadaljnji politični boj Slovencev v Italiji, ki so hudo ogroženi v lastnem obstoju, pa bi bilo vsako novo trošenje energij v jalovih razpravah in prepirih glede vprašanj, na katera mi nimamo prav nobenega vpliva, naravnost samomorilno.

D. L.

dalje na 2. strani ■

Slovenski svetovni kongres - plima ali oseka?

Aleksij Pregarc

Nočem, da ta moj zapis izzveni kot glosa, kajti živimo v »usodnih dnevih« in v takih okoliščinah nisem bil nikoli naklonjen dvoumnim in opreznim napovedim kot sta »kaj pa veš, če se bo to zgodilo« in »nič ne veš, kako bo ...«.

Skupščina SSK se bliža z vso naglico in vse, kar smo o tem zvedeli med »Drago 1990«, je tako neotipljivo, da smo nekateri (med njimi tudi jaz) potrpežljivo čakali na kako bolj smiselno akcijo, preden bi si naredili oklep kongresistov, zakaj glavni cilj je bil nakazan le v spravi in mitingaštvu. To je bilo še pred nedavnim opravičljivo, vendar je po slovenskem plebiscitu v decembru tak agens odpadel. Danes je možen in koristen drugačen pristop.

Slovenija se osvobaja balkanskih spon; ta parola je seveda obvezujoča. Kako se bo to zgodilo, pa ni odvisno od kongresistične ideje od zunaj, pač pa od konkretne situacije doma. Zakaj? Kongres je po svojem statutu »vesoljen«, vendar je njen koren običal v matičnem humusu: od tam naj požene ali divjice ali pa drevo demokracije in blagostanja!

Prepričan sem, da bi bil lahko SSK v odločujočem kontekstu pomemben činitelj narodove asepe. Poglejmo, kako.

Potrebno je, da:

- se sedanja politična garnitura zave, da je prioriteta in primarna naloga gospodarsko ozdravljenje Slovenije;
- lahko Slovenci »vesoljstva« k temu primerno pripomoremo;
- je ločevanje med dobrimi gospodarji na »barvni« podlagi brezpredmetna (nekateri nekdanji uspešniki so tudi v novih razmerah prebarvano uspešni, in to je v tržnih razmerah lahko rak-rana ali pa dobra perspektiva. Povzpelniki so povsod. Primer: v Italiji so mnogi desničarji ob katastrofalno izgubljeni 2. svetovni vojni pomagali pri dvigu narodnega gospodarstva in celo socrealistična Jugoslavija je z raznimi maskiranji z njimi pridno in uspešno trgovala!);
- se izvajajo izredno stroga kontrola nad slovenskimi gospodarskimi posli doma in v tujini in vse ustrezno obdavči;
- se za določeno obdobje žrtvujejo prav vsi slovenski državljani za skupni priid naroda (vem, da je težko spodobno vzdrževati družbeno stanovanje + dva vi-

dalje na 3. strani ■

Gradnikova klet na Plešivem dne 25.1.1991: novoletnega srečanja SSK se je udeležil tudi predsednik slovenske vlade Peterle

RADIO TRST A

■ NEDELJA, 10. februarja, ob: 8.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.30 Kmetijski tednik; 9.00 Sv. maša iz župnijske cerkve v Rojanu; 9.45 Pregled slovenskega tiska v Italiji; 10.00 Mladinski oder: »Pozabljeni zaklad«; 11.00 Za smeh in dobro voljo; 11.45 Vera in naš čas; 12.00 Narodnostni trenutek Slovencev; 12.30 Orkestralna glasba; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.25 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Sergej Verč - Boris Kobal: »Ona + jaz = oba«; 16.00 Šport in glasba; 17.30 V studiu z vami: Igor Tuta; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ PONEDELJEK, 11. februarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Življenje onkraj življenja; 9.30 Iz preteklosti v sečanjost; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Dramatiziran roman. Boris Leonidovič Pasternak: »Doktor Živago«; 11.45 Slovenska lahka glasba; 12.40 Dekliški zbor iz Smarij; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.25 Gospodarska problematika; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotiček: »Otroški knjižni sejem«; 16.00 Simfonični orkester Moravske filharmonije, vodi Stanislav Macura; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Aladinova svetilka; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ TOREK, 12. februarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljičja; 8.00 Poročila in deželna kronika; 9.30 Ženska v ospredju; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Dramatiziran roman. Boris Leonidovič Pasternak: »Doktor Živago«; 12.00 Starost danes; 12.40 Moški zbor Cesare Augusto Seghizzi iz Gorice; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.25 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Aktualnosti; 16.00 Simfonični orkester Moravske filharmonije, vodi Stanislav Macura; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Pesniške podobe; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ SREDA, 13. februarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljičja; 8.00 Poročila in deželna kronika; 11.30 Boris Leonidovič Pasternak: »Doktor Živago«; 12.00 Govorica telesa; 12.35 Mešani zbor Hrast iz Doberdoba; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.25 Na goriškem valu; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Na goriškem valu; 16.00 Mi in glasba; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Slovenska literatura na stičišču z italijanskim svetom; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ ČETRTEK, 14. februarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljičja; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Spomini Henrika Tume; 9.30 Misleci sodobnega časa; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Dramatiziran roman. Boris Leonidovič Pasternak: »Doktor Živago«; 12.00 Spoznavajmo Slovenijo; 12.40 Oktet Vrtnica iz Nove Gorice; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.25 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 16.00 Vokalna skupina Museum musicum in moški zbor Ažuoliukas iz Vilnusa na Litovskem; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Četrtekova srečanja; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ PETEK, 15. februarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljičja; 8.00 Poročila in deželna kronika; 9.30 To je življenje; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Dramatiziran roman. Boris Leonidovič Pasternak: »Doktor Živago«; 12.40 Mešani zbor Vrtojba; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotiček: »Barvni utrineki«; 14.30 Od Milj do Devina; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Kulturni dogodki; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ SOBOTA, 16. februarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljičja; 8.00 Poročila in deželna kronika; 10.00 Poročila in pregled tiska; 10.10 Koncert v občinskem gledališču Ristori v Čedadu; 11.30 Dramatiziran roman. Boris Leonidovič Pasternak: »Doktor Živago«; 12.00 Rezija in Kanalska dolina; 12.40 Moški zbor Postojna; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.25 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Nediški zvon; 14.50 »Mili pevci«; 16.00 Pianistka Vesna Zuppin; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 18.00 Tone Partljič: »Nekoč in danes«, monodrama; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

Izdajatelj: Zadruga z o. z. »NOVI LIST« — Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, št. 157. Odgovorni urednik: dr. Drago Legiša — Tiska tiskarna Graphart Trst, ulica Rossetti 14, tel. 772151

»PO TITU - TITO« ali: vse po starem!

Te dni nam je prijatelj z Goriškega povedal, da na vojaški zgradbi ob cesti Vipava - Podnanos ni več napisa »Posle Tita - Tito« (Po Titu - Tito). Zaradi barve in velikosti črk je napis videl vsakdo, ki se je peljal mimo. Če smo takšen napis še razumeli takoj po maršalovi smrti, ga nismo mogli več razumeti v naslednjih letih, ko se je tudi v Jugoslaviji marsikaj spreminjalo in so maršalovi časi postopno, a nezadržno odhajali v pozabo.

Na napis ob omenjeni vipavski cesti pa smo se ponovno spomnili v dne, ko se je začelo veliko govoriti o jugoslovanski krizi, ko se je javno govorilo in pisalo, da je ta država na robu državljanske vojne. Vojska je namreč odkrito povedala, da hoče tudi sama biti akter pri določevanju podobe nove države.

Sredi prejšnjega tedna je bila v Sloveniji objavljena v tisku zaupna okrožnica Zveznega sekretariata za ljudsko obrambo, ki pravi, da se bo Jugoslovanska ljudska armada borila za socialistično ureditev v Jugoslaviji, pri čemer se bo posluževala tudi in predvsem Zveze komunistov — Gibanja za Jugoslavijo. Vojska hoče torej prevzemati naloge, ki v vsaki kolikor toliko urejeni državi pripadajo politični stranki. Okrožnica govori o treh poglavitnih nalogah vojske: o dosedanjem izvajanju programa gospodarske reforme, o nudenju jamstva, da bo zvezna država redno delovala, in o naporih, da bi Zveza komunistov — Gibanje za Jugoslavijo v naslednjih petih ali šestih mesecih postalo glavna politična sila v jugoslovanskem prostoru.

»Obstoj takšne socialistično usmerjene stranke — beremo v okrožnici — je pogoj za obstoj federalne Jugoslavije, pa tudi za ohranitev enotnosti in celovitosti naše armade«.

Vsebina okrožnice je tudi drugače v popolnem skladu s klasičnimi komunističnimi stereotipi (razredni sovražnik, peta kolona, sovražno delovanje Zahoda itd.), tako da zares ne kaže prav nobene izvirnosti. Iz vsega pa je le razvidno, da bi želela armada imeti glavno besedo pri pogoda-

—o—
dalje na 8. strani ■

Ob rojstvu PDS

BO PRI NAS PREVLADAL RAZUM?

■ nadaljevanje iz 1. strani

Zdaj je čas, da se vsi vprašamo, ali ni bolj modro posnemati zgled ostalih narodnih manjšin v Evropi, ki so v političnem pogledu navzven enotne in samostojne ter tako organizirane tudi žanjejo uspehe, se pravi, da zagotavljajo svojim narodnim skupnostim obstoj ter nadaljnji razvoj.

Smrt druge najmočnejše italijanske stranke ter rojstvo nove ne bi smela biti po našem povod ali priložnost za nadaljnje cepljenje sil znotraj že tako šibke slovenske manjšine v Italiji, temveč čas za poglobitev vprašanja enotnega in samostojnega političnega nastopanja naše manjšine z izbirami, ki se ponujajo same, saj so na dlani. Če se bomo tej izbiri spet izognili, bomo morali na žalost še enkrat priznati, da naše ravnanje vodijo čustva in ne razum. Upamo pa, da se to ne bo zgodilo.

»Pustolovščina brez povratka«

Tako je, kot znano, papež Janez Pavel II. označil sedanjo vojno v Perzijskem zalivu. Ugledna revija italijanskih jezuitov »Civiltà cattolica« je pred dnevi objavila članek z istim naslovom in o njegovi vsebini je obširno poročal italijanski dnevni tisk, pri čemer je opozarjal, da se v revijinih izvajanjih zrcali stališče vatikanskega državnega tajništva in torej stališče samega poglavarja katoliške Cerkve.

»Vojna — poudarja omenjena revija — ne bo rešila problemov na Bližnjem vzhodu, v arabskem svetu pa bo povzročila občutek frustracije in smrtno sovraštvo do Zahoda. Tega dejstva ne smemo podcenjevati, temveč ga moramo resno upoštevati, kajti to ogroža politično in versko prihodnost celotne Zemlje«. »Ne smemo dovoliti, zaključuje revija italijanskih jezuitov, da se arabski svet čuti ponižanega od Zahoda; islamskim narodom moramo dopovedati, da zalvska vojna ni krščanski križarski pohod proti islamu in da je papež naredil vse, kar je bilo v njegovi moči, da bi se izognili vojni«.

»Civiltà cattolica« uvodoma ugotavlja, da je obstajala možnost mirne ureditve zalvske krize, a da so vsi poskusi propadli, ker se Sadam Husein ni hotel za nobeno ceno umakniti iz Kuwaita, po drugi strani pa se je odklanjala rešitev, ki bi predvi-

devala nadaljnji obstoj iraškega režima, češ da ta predstavlja trajno nevarnost. Revija očita Organizaciji Združenih narodov, da je za začetek kakršnihkoli pogajanj postavila pogoj, naj se Irak kratkomalo umakne iz Kuwaita, in da je takšno zahtevo postavila z ultimatom. OZN je seveda morala zahtevati umik iz Kuwaita, vendar bi se lahko izognila pojasnitvi, da je to prvi pogoj za začetek vsakršnih pogajanj. S tem OZN, po mnenju omenjene revije, ni opravila svoje posredovalne vloge med Sadamom in ostalimi, kot bi bila njena dolžnost od vsega začetka, to je od trenutka, ko so bile določene sankcije proti Iraku.

Nekateri italijanski komentatorji ugotavljajo, kako iz pisanja jezuitske revije izhaja, da se Janez Pavel II. boji za nadaljnjo usodo katoliške Cerkve v islamskem svetu in za dialog s tem svetom. Milanski »Corriere della Sera« pravi, da se je papež morda že snrijaznil z mislijo, da ne bo mogel vplivati na zahodne države, a ura, da se mu bo posrečilo islamskemu svetu pokazati, da so njegova stališča razlikujejo od stališč zahodnega sveta. Prav zaradi tega je papež pozval vse člane rimske kurije (pre za skumno 300 oseb), naj se v soboto, 2. t.m., zberejo pri skumni molitvi. Celotni obred je vatikanski radio prenašal po vsem svetu.

ZASEDANJE ODBORA LISTE »FEDERALIZEM«

Na svoji zadnji seji, 2. februarja, v Milanu, je koordinacijski odbor liste »Federalizem«, ki združuje: Okcitanke, Gibanje za Južno Italijo (Movimento Meridionale), Sardinsko akcijsko stranko (Partito Sardo d'Azione), Združenje ljudstev Veneta (Unione del Popolo Veneto), Združenje Furlanov (Union Furlane), Združenje za Južno Tirolsko (Union für Südtirol), Združenje Doline Aosta (Union Valdôtaine) in Slovensko skupnost, odobril med drugim dokument o Pravicah etničnih skupin, ki naj bi se udeležil kot mednarodna konvencija. Poleg tega je bila sprejeta še resolucija v zvezi z zalivsko vojno ter s kritičnim položajem v Pribaltiku. V resoluciji je izražena želja, da bi se vsi spori reševali na miroljuben način ob upoštevanju neodtujljive pravice različnih etničnih skupin po obstoju in po samoodločbi. Dokument poziva vse politične, socialne, kulturne in verske ustanove, da naredijo vse, kar je v njihovi moči, da se prekine vojna v Zalivu in da se na zadovoljiv način reši spor med Sovjetsko zvezo in pribaltiskimi državami.

Ob slovenskem kulturnem prazniku

»Nekega hipa sem se ovedel, da je danes praznik. Odšel sem v gozd in začutil svoje srce. Vzdignil sem se na skale in v višini se mi je zazdelo, da kljub rahli sapi slišim zvonove iz daljave. Notranjost se mi je začela urejati v eno samo smer in čeprav nisem sklenil rok, sem vedel, da bi rad molil. Začutil sem tako potrebo po molitvi, kakor jo telo čuti po ljubezni: zbrati se in se približati Bogu. Toda čim bolj me je koprnjenje prevzemalo, tem manj sem se mogel izraziti. Molitvene besede, kar jih poznam, mi niso hotele na jezik, zazdele so se mi nemočne, shematične, skoraj prazne ali pa preveč splošne, izraz pobožnosti, ki zahaja. Niti očenaš, prastara in prelepa molitev, mi zdaj, v tem navalu izvirne potrebe, ni zadoščal. Začel sem jecljati, iskati besede, ki bi ustrezale sedanji želji mojega duha. Tak kakršen sem, zavezan in dejaven, sem hotel stopiti z Bogom v tesno zapupno razmerje in biti skrivnost svetega Duha, tako da bi me prevzel z vsem mojim novim izkustvom, da bi mi prebudil naj-

bolj moško kretnjo in besedo za božjo slavo in hvalo. Hotel sem resnično moliti, ne da bi Boga prosil za varnost ali življenje, ne da bi moledoval za uspeh ali zmago, ne da bi ga rotal za jasnost in notranji mir. Moliti sem hotel tako, kakor so ga molili verniki vseh časov in veroizpovedi, ko so v molitvi bolj poslušali kakor govorili, in se v molitvi ogibali dveh skušnjav, skušnjave močnih, ki se zanaša bolj na dejanja kakor na sveto zbranost, in skušnjava slabih, ki beži v molitvene obrazce in bojazni pred dejanji. Zaprl sem oči in postajal srečen. Kaj se temu pravi in kako se je to zgodilo, pa ne morem povedati, kajti tisti, ki se pri molitvi opazuje, ne moli resnično«.

(Edvard Kocbek, Listina)

Aktualna misel

»Res je, če Slovenci nismo le Trubarjev protestantski misijon ali zgolj Prešernov kulturni domislek, če nismo samo baročna katoliška provinca ali prehodna razvojna stopnja do balkanskega imperija ali alpske federacije, temveč smo naravni in zgodovinski organizem, resnična in izvirna narodna prvina, pravi narod s svojim angelom varuhom in demonom skušnjavcem, potem si moramo svojo narodno psihiko in človečnost do kraja utemeljiti in tvorno izraziti, ne glede na zvezo narodov, v kateri bomo živeli, ne glede na gospodarski prostor, ki bomo morali v njem enakopravno sodelovati, in ne glede na družbo, v kateri se bomo počlovečili, kajti narodnostne človečnosti ne more niti nadomestiti univerzalni duh religij niti je ne more odpraviti socializacija produkcijskih sredstev«.

(Edvard Kocbek, Listina)

—o—

Dr. FALEŽ ZASTOPNIK SLOVENSKE VLADE V ITALIJI IN VATIKANU

Slovenska vlada je pred nekaj dnevi imenovala dr. Štefana Faleža za svojega zastopnika v Italiji in Vatikanu. Ob tej priložnosti mu je deželno tajništvo Slovenske skupnosti čestitalo in obenem izrazilo željo, da bi lahko s svojim delom ne le pomagal Sloveniji, ampak tudi napredku in rasti slovenske narodne skupnosti v Italiji. Obenem je deželno tajništvo Ssk povabilo dr. Faleža, da bi prišel na obisk v Furlanijo Julijsko krajino, kjer bi se lahko osebno seznanil s položajem in življenjem manjšine ter njenimi najbolj perečimi problemi.

ISLANDIJA BO PRIZNALA LITVO

Islandija namerava priznati Litvo in vzpostaviti redne diplomatske odnose. To je povedal predsednik islandskega parlamenta Gunnarsson na obisku v Vilnius. Islandija bi tako bila prva zahodna država, ki bi vzpostavila diplomatske odnose z Litvo, katere parlament je marca lani proglasil neodvisnost od Sovjetske zveze. Litva in Islandija sta si že izmenjali dokumente, ki zadevajo diplomatske odnose, vendar ni bil določen noben rok za formalizacijo tega dejanja.

Slovenski svetovni kongres - plima ali oseka?

■ nadaljevanje iz 1. strani

- kenda + dva avtomobila!);
- se prepriča socialno stisko slehernega Slovenca v domovini in izven nje;
- se privabi čim več slovenskih zdomcev v domovino (skratka — ponuditi jim domovino!) in tako nje kot zamejce izenačiti s tamkajšnjimi državljani (zaenkrat sem bolj enak med enakimi v Italiji!);
- SSK bi se lahko že v tem trenutku zavedal, da
- je krinka mitingaštva odvečna in da je nepriljubljena »skupina ali senat modrih« še kako potreben;
- se že sedaj, v nepovoljnih razmerah, odloči za akumulacijo slovenskega kapitala po svetu (v Kanadi so že zametki takega dejanja) in se ga v ustreznem trenutku hitro in plodno investira v slovensko gospodarstvo;
- organizira akcijo, v katerem bi bil vsak posamezni Slovenec, zaposlen v tujini,

pripravljen za določeno dobo prispevati odstotek svojega mesečnega dohodka. Zlasti je to pričakovati od tistih, ki so si ekonomsko blagostanje pridobili na osnovi slovenske identitete;

- bi lahko pomagal usmerjati tista slovenska podjetja, ki so zunaj nastala po nekdanjem političnem ključu in bi tako delovala reverzibilno, v prid slovenskega gospodarstva;
- bi moral vzporedno propagirati in uveljavljati v svetu pomembne dosežke slovenske kulture.

Je to utopija? Ne, le nekaj nasvetov. Nam lahko kdo očita, da se zgledujemo po židovskih kanonih? Morda. Vendar to ni nobena psovka, kajti gre za preživetje in za dobrobit vseh Slovencev. Čez nekaj let bi domovini ne bilo več treba klečeplaziti za vsako devizo. Mi, zunaj meja, bi pa imeli za hrbtom močno in ponosno slovensko državo; to bi gotovo ne spadalo v ropotarnico bodočnosti. Oseka bi bila za vse samo spomin!

Enotni Prešernovi proslavi v Trstu in Gorici

Tudi letos bo na praznik slovenske kulture, 8. februarja, enotna Prešernova proslava, ki jo bodo na ta dan priredile Zveza slovenskih kulturnih društev iz Gorice in Trsta, Zveza slovenske katoliške prosvete iz Gorice in Slovenska prosveta iz Trsta. Pravzaprav bo šlo za dve samostojni proslavi, ki ju bodo po istem scenariju Marija Čuka oblikovali različni ljudje v tržaškem oziroma v goriškem Kulturnem domu. Pisateljica Ivanka Hergold bo imela priložnostni govor v Trstu, profesorica Lojzka Bratuž pa v Gorici. Prireditel bo v Trstu režiral Sergij Verč, v Gorici pa Emil Aberšek. Prešernove verze o pustu, ljubezni in vojni pa bodo v Trstu recitali poklicni igralci Mira Sardočeva, Boris

Kralj in Minu Kjuder, v Gorici pa mladi člani, ob tej priložnosti nekoliko razširjene Gledališke skupine, ki jo vodi Janez Povše. Glasbeni spored na odru goriškega doma bodo oblikovali pevci mešanega zbora »F. B. Sedej« iz Števerjana, godalni kvartet gojencev Glasbene matice in pianist Miran Devetak, gojenec šole E. Komel iz Gorice. V Trstu bo glasbene točke izvajal pianist Aljoša Starc, po napovedih pa bi moral nastopiti tudi zbor »Vesela pomlad« z Opčin. Za 8. februar se napoveduje Prešernova proslava tudi v Špetru. Gre za samostojno prireditev. Priložnostni nagovor bo sta imela predsednik videmske pokrajine Venier in predsednik slovenske vlade Peterle.

V pričakovanju pokrajinskega kongresa Slovenske skupnosti

Pokrajinski svet Slovenske skupnosti na Tržaškem je na seji, ki je bila v sredo, 30. januarja, najprej sprejel odstop tajnika Mira Oppelta in celotnega izvršnega odbora. Po daljši razpravi je ponovno izvolil za tajnika Mira Oppelta in z nekaterimi manjšimi spremembami potrdil dosednji izvršni odbor.

Med razpravo, ki se je začela s poročilom tajnika, je prevladalo stališče, naj dosedanje strankino vodstvo ostane na svojem mestu, ker bo v letošnjem aprilu ali najkasneje na začetku maja pokrajinski kongres, na katerem bodo izvoljeni vsi strankini organi, s tajnikom in izvršnim odborom na čelu. Zamenjava v vrhu slovenske politične organizacije ne bi bila po mnenju razpravljalcev tudi zaradi tega modra, ker bo Ssk sodelovala pri reševanju krize v tržaški občinski in pokrajinski upravi.

Slovenska skupnost mora med drugim določiti pogoje za vstop v obe občinski koaliciji, kjer bi po sporazumu, ki je bil sklenjen leta 1988, morali zamenjati župana in predsednika pokrajine. Slednji naj bi odsej pripadal Krščanski demokraciji, župan pa PSI. To je bil sporazum o tako imenovani »štafeti«, Ssk pa pri njej ni sodelovala zaradi socialističnega veta. Vse kaže, da izvedba štafete ne bo tako enostavna, kot bi se zdelo, in sicer predvsem zaradi sporov med KD in PSI, ki se tičejo drugih vprašanj in najbrž tudi oblastvenih mest. Hudi spori so tudi znotraj PSI, kjer gre za prevlado te ali one struje, tega ali onega strankinega veljaka. Glede na takšno stanje je bila večina pokrajinskega sveta Ssk mnenja, da ne kaže v tem trenutku korenito spremeniti strankinega vrha ter je zato tudi naprosila Mira Oppelta, naj ponovno sprejme tajniško mesto.

Slovensko skupnost čaka poleg tega še ena huda preizkušnja: rešitev krize v devinsko-nabrežinski občini, kjer je tamkajšnji krščanskodemokratski župan na zahtevo Ssk odstopil. Tudi ta problem bo v

prihodnjih dneh silno zaposlil tako krajevne kot pokrajinske organe Ssk.

Po seji pokrajinskega sveta se je sestel novi izvršni odbor in določil sestavo delegacije, ki bo vodila pogajanja z ostalimi strankami. V delegaciji so poleg tajnika Oppelta podtajnik Močnik, Aljoša Vesel in načelnik svetovalske skupine v devinsko-nabrežinskem občinskem svetu Martin Breclj (slednja sta nova člana izvršnega odbora).

V novem pokrajinskem izvršnem odboru Ssk v Trstu so: Miro Oppelt, tajnik, Peter Močnik, podtajnik, Marij Maver, Martin Breclj, Alojz Tul, David Slobec, Maja Lapornik, Antek Terčon in Aljoša Vesel, člani.

Pogajanja za vstop v upravno večino

Slovenska skupnost se je odzvala vabilu tržaških vodstev KD, PSI, PSDI, PRI in PLI ter pristopila k pogajanjem za oblikovanje novega tržaškega občinskega in pokrajinskega odbora, oziroma za izvajanje tako imenovanega dogovora o »štafetah«. Ssk pa je za vstop v večino postavila vrsto pogojev, tako programske kot politične narave. Kar se tiče programskih smernic, je na prvem srečanju s peterimi strankami predložila vrsto zahtev, ki zadevajo narodnostne pravice Slovencev, pa tudi urejevanje teritorija in družbeno-gospodarski razvoj. Poleg tega je poudarila, da je pripravljena vstopiti v večino pod pogojem, da se ji prizna enako dostojanstvo pri upravljanju tržaške občine in pokrajine, in to na vseh ravneh.

Delegacija Ssk je poudarila, da sedanja zgodovinski trenutek novega vsestranskega odpiranja in povezovanja terja, da se končno rešijo nekateri že predolgo odprti problemi slovenske narodnostne skupnosti, in to v interesu vseh. Predstavniki Ssk so poleg tega poudarili, da bi politiko večnega odlašanja morala zamenjati politika odgovornosti, ki naj se spopade z resničnimi problemi in jih skuša reševati za skupno dobro.

Filmski večer v DSI

Društvo slovenskih izobražencev je v ponedeljek, 4. februarja, priredilo prijeten filmski večer z Marjanom Jevnikarjem, ki je s svojimi posnetki popeljal občinstvo v tri popolnoma različne svetove: v Peru, na Tajsko in v Tanzanijo. Avtor je posnel največje turistične znamenitosti krajev, ki jih je obiskal, svojo pozornost pa je posvetil tudi neponovljivim, čudovitim naravnim prizorom. Obenem je pokazal tudi zanimanje za ljudi in njihove običaje; s svojimi filmskimi posnetki je tako prikazal občinstvu zanimiv izsek življenja v nam po kulturni tradiciji, zgodovini in socialni strukturi tako različnih državah in deželah.

Marjan Jevnikar je na ponedeljkovem večeru pokazal posnetke iz Lime, amazonskega pragozda in slovitega templja hčera sonca Machu Pichu. Nato je prisotne popeljal v popolnoma drugačno, eksotično okolje — na sever Tajske in prikazal njeno bujno naravo in zanimive ljudske običaje. Večer se je zaključil s filmom, oziroma fotosafarijem iz osrčja Afrike. Marjan Jevnikar je obiskal najlepše afriške parke ter obenem v filmu pokazal, kako živijo ljudje v Tanzaniji — od prebivalcev večjih mest do nomadskih pastirjev plemena Masajev.

Dobro izbrana lokalna glasba, ki je dopolnjevala posnetke, je pričarala res pravo vzdušje. Zanimiv je bil tudi vezni tekst ki ga je za svoje filme napisal avtor sam.

Tri kulturne prireditve

Bliža se dan slovenske kulture, Prešernov praznik, in množijo se kulturne prireditve, ki so značilne za to obdobje delovanja naših društev in ustanov. V nedeljo, 3. t. m., sta bili proslavi dneva slovenske kulture na Opčinah in v Mačkoljah.

Opensko društvo Tabor je prireditev povežalo z mislijo na ogroženost miru na svetu. Ker je velika dvorana Prosvetnega doma neuporabna zaradi okvare pri kurjavi, je bil spored v prenatrpani mali dvorani. Po pozdravu Stanke Hrovatin je imel slavnostni govor predsednik Slovenske kulturne gospodarske zveze Klavdij Palčič na temo »Kultura in mir: idejna siamska dvojčka za preživetje sveta«. Ob spominu na pesnika Prešerna je razmišljal o bogati kulturi in omiki pri Slovencih, kar nas dela povsem enakovredne številčno večjim narodom. Ob omembi vojne v Zaliu je tudi poudaril vrednoto miru. Drago Gorup je sodeloval z recitacijami, moški in ženski zbor Tabor pa sta izvedla nekaj pesmi. Vsi udeleženci so se nato podali v sprevedu s svečami v rokah do spomenika padlim, kjer so simbolično položili sveče in izrazili željo po miru.

Prosvetno društvo Mačkolje pa je prireditev ob dnevu kulture vpletlo v svojo pobudo teh dni, ki nosi naslov »Dan odprtih vrat prekmurski obrti«. Gre za bogato tridnevno razstavo, ki je bila odprta do nedelje, 3. t. m., v Srenjski hiši. Nedeljski spored je povezovala Alenka Deklič. O prekmurski zemlji in ljudeh pa je sprego-

Pomembna pobuda hranilnice na Opčinah

Slovenski zadružni denarni zavodi delujejo kljub spremenjenim gospodarskim razmeram od ustanovitve sem v duhu združništva in po načelu vzajemnosti, in ne le v korist poedinca — kot zapažamo to pri podobnih pridobitniških ustanovah — ampak celotne skupnosti.

Bančni posli in različne storitve sodijo v bistvo delovanja hranilnic; toda s tem se zadružni duh ne realizira dovolj. Posegati je treba globlje v družbo, da se poveča njih človekoljubni namen in pomen v najpristnejši obliki medsebojne vzajemnosti in pomoči. Posojilnice imajo zato tudi nalogo, da podpirajo pobude, ki imajo tako gospodarski kot socialni ali kulturni značaj in ki so v neposredno korist krajevnih skupnosti.

Med pobude gospodarske in socialne koristi štejemo pomoč, ki jo posojilnica nu-

di nekaterim posebno važnim zadrugam ali odborom za pripravo raznih razstav in podobnih pobud splošnega značaja.

Med dejavnosti na vzgojnem in kulturnem področju pa spadajo razna darila učencem in dijakom ob različnih priložnostih; podpore dobrodelnim, prosvetnim in športnim društvom; prispevki za literarne nagrade, prispevki za razne publikacije in proslave; izredne podpore za razne prireditve in nagrajevanje ob tekmovanjih in razstavah itd.

Upravni svet Hranilnice in posojilnice na Opčinah ima za take pobude in podpore na razpolago večji ali manjši znesek iz vsakoletnega poslovnega prebitka. Vsoto določijo člani zadruge na občnem zboru po odobritvi letnega obračuna.

Upravni odbor posojilnice je v zadnjih

dalje na 8. strani ■

dalje na 7. strani ■

V Benečiji je kostanj vse bolj zanimiva kultura

Ob zaključku sadjarskega tečaja v Špetru

V sredo, 30. januarja, se je v Špetru končal strokovni sadjarski tečaj, ki ga je priredil Center za kmetijsko izobraževanje in gospodarski napredek CIASE. To je izobraževalni organ, ki deluje v okviru Zveze neposrednih obdelovalcev, tečaje v Špetru pa so priredili v sodelovanju z Gorsko skupnostjo Nadiških dolin in Kmetijskega konzorcija SEUKA. V glavnem so predavanja bila posvečena smotrni pridelovanju jabolk. Tako so v osmih predavanjih in tudi praktičnih vajah obdelali obrezovanje jablan, pravilno gnojenje sadovnjaka, izredno zdravstveno ali pomlajevalno obrezovanje, različne oblike boja proti boleznim s pravilno uporabo zdravstvenih posegov in ukrepov, pomen spoštovanja koristnih žuželk in še zlasti čebel. Predstavili so nadalje glavne škodljivce jablan in glavne bakteriološke bolezni. Podrobno so obde-

lali zdravstvene vidike uporabe sodobnih fitofarmakov. Zadnje predavanje, ki smo mu sledili v sredo, 30. januarja, pa je bilo posvečeno pridelovanju jedilnega kostanja. Kot je znano, je kostanj v Benečiji zgodovinsko prisotna kultura, ki v sedanjem času vse bolj pridobiva na pomenu. To je bilo razvidno tudi iz števila tečajnikov, saj je predavanju dr. Maurizia Guzzinatija v sejni dvorani na županstvu v Špetru sledilo kakih štirideset tečajnikov.

Predavatelj je uvodoma predstavil botanične značilnosti kostanja, opozoril je, da je to drevo, ki ljubi svetlobo, globoka tla in lahno kislato zemljo, ne prenese pa vlažnih tal, ki ne bi propuščale vode, naravnost usodna pa so mu apnenčasta tla. V nadaljevanju je ugotavljal, da je pridelovanje kostanja v Benečiji bilo zelo zane-marjeno. V dolinah poznajo v glavnem tradicionalni ekstenzivni nasad kostanja, kar bi preprosteje imenovali kostanjev gozd. Posebno pozornost je posvetil analizi sedanjega stanja in dejal, da so strokovnjaki ugotovili, da je kostanjev rak, ki je sredi tega stoletja povzročil pravo morijo kostanjevih sestojev, postal hipovirulenten, kar pomeni, da rak izgublja svojo uničujočo moč in se zato kostanjevi sestoji obnavljajo. Analiziral je štiri možne oblike pridelovanja kostanja. Prvo smo že omenili. V gozdnem kostanjevem sestoji drevesa zanemarijo, jih ne obrezujejo in jih ne čistijo, podgozdne rasti ne odstranjujejo, gozd je zato zaraščen in vse to povzroča slab pridelek kostanja. Drugo obliko, ki je v Benečiji tudi prisotna, bi lahko označili s pojmom racionalni, tradicionalni kostanjev nasad. V tem primeru lastnik vsaj deloma skrbi za občasno obrezovanje in sistematično čisti gozd, skrbi za to, da odstranjuje tista drevesa ali veje, ki jih je napadel kostanjev rak.

Naslednjo obliko kostanjevega nasada je označil s pojmom obnovljeni nasad kostanja. Zadnja oblika pa je sodoben, nov nasad kostanja iz selekcioniranih klonov. Za razmere v Benečiji je po mnenju predavatelja, doktorja Guzzinatija, najbolj smotrna oblika pridelovanja kostanja ta, da bi obnovili stare in mogoče izrojene na-

sade. Gre za sicer zahteven načrt. Možni sta dve obliki obnove. Prvo lahko označimo s pojmom pomladitve. V zimskem času naj bi korenito obrezali glavne nosilne veje, ki bi spomladi pognale veliko poganjkov, v naslednjih letih pa bi iz teh vzgojili novo krošnjo. Še mlade poganjke bi lahko cepili in pri tem uporabili cepiče boljših, v glavnem domačih sort. Druga oblika, ki jo je priporočal, je naslednja. Stara kostanjeva drevesa naj bi posekali vsaj deset centimetrov od tal. Rano moramo skrbno očistiti in jo premazati s cepilno smolo, da se izognemo možnosti okužbe. Navadno kostanj požene bujno in jeseni lahko v nastalem grmu pustimo le štiri močnejše in lepše poganjke. Te naslednjo pomlad cepimo na izboljšani an-

KINOATELJE, SKPD MIRKO FILEJ, SMReKK in Skupina IZVIR so pristopili k pobudi za ustanovitev Iniciativnega odbora za SVETOVNI SLOVENSKI KONGRES na Goriškem. Pred skliканjem ustanovnega zbora vabijo še vse ostale, ki bi želeli pristopiti k pobudi, na delovni sestanek, ki bo v ponedeljek, 11. februarja, ob 18. uri, na sedežu Kinoateljeja v ul. Croce, št. 3 v Gorici.

Predvpisi so začasni

Proti koncu januarja je potekel rok za predvpise v vrtce, osnovne, nižje in višje šole. Predvpisi so sicer začasni, saj niso do meseca julija še dokončni in vsakdo se lahko še premisli, vendar so precej verodostojen pokazatelj vpisanih na slovenskih šolah v prihodnjem šolskem letu.

Na zadnji seji Sindikata slovenske šole — tajništvo Gorica, ki je med božičnimi počitnicami z javnim in osebnim dvojezičnim besedilom vabil starše za vpis svojih otrok v slovensko šolo, se je razpravljalo o zgoraj omenjeni tematiki na podlagi dosedanjih podatkov. Število vpisanih v vrtce in osnovne šole ostane skoro neizpremenjeno, nekaj manj je vpisanih na klasični licej »P. Trubar«. Naj velja podatek, da prav iz te šole izhaja v velikem odstotku število bodočih univerzitetnih diplomirancev. Dvanajst dijakov se misli po opravljenem obveznem šolanju vpisati v višje italijanske zavode, predvsem poklicne tečaje, ki ju prireja zavoda IPSIA in ENFAP.

Glede tečaja italijanščine, ki ga je organizirala Pokrajina na pobudo sindikata, se je za tega odobrilo finansiranje v znesku 7.500.000. Tečaj so v prvem krogu obiskovale tri skupine, vsaka po skupno 25 ur. Ker je kontrolni organ suspendiral odobritev finansiranja, če Pokrajina ne predstavi še dodatnih utemeljitev, kontrolni organ pa ne odobri pokrajinskega dekreta se drugi krog ne bo začel.

Odbornica sindikata predlaga, da bi SLORI (Slovenski raziskovalni inštitut) izvedel raziskavo o dejavnikih, ki vplivajo na odločitve dijakov in staršev pri vpisu v razne šole, in o kakovosti pouka v malostevilnih razredih. Po mnenju sindikata so namreč govorice, češ da slovenska šola danes preskromno znanje italijanskega jezika, neutemeljene.

SI

Dr. Bukovec predsednik, dr. Špacapan tajnik Ssk na Goriškem

Pokrajinski svet Slovenske skupnosti na Goriškem je na prvi seji po strankinem kongresu izvolil predsednika, tajnika in člane tajništva. Novi predsednik je dr. Štefan Bukovec, za tajnika pa je bil potrjen dr. Mirko Špacapan. Člani tajništva so Marjan Terpin, Marjan Breščak, David Grinovero, Aleš Figelj, Bernard Špacapan, Branko in Benjamin Černic.

Svet je razpravljal o izjavi goriškega župana Scarana pred ožjim odborom senatne komisije, ki proučuje Maccanicov zakonski osnutek o zaščiti Slovencev v Italiji. V tej zvezi je svet poudaril, da župa-

novo izjavo zelo negativno ocenjuje, saj se je župan v bistvu izrekel proti vsaki obliki sožitja. Svet hkrati »zavrača namige, da Slovenci uspevamo na kulturnem in drugih področjih, ker smo bili deležni finančnih podpor z druge strani meje. Svet od goriškega župana zahteva, naj svoje izjave popravi ali dopolni s predlogi, ki mu jih bo posredovalo tajništvo«.

V naslednjih dneh so se predstavniki Ssk z Goriškega srečali z delegacijo Liberalno demokratske stranke iz Nove Gorice ter nato še z delegacijo novogoriškega Demosa.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Monodrama o ljubezni in tesnobi

»Tako srečen bi bil, če bi ti razumela te moje besede...«
(Stanko Vuk)

Izpoved jetnika, ki v neizogibni utesnjenosti jetniške celice, obsojen na osamljenost in odtrganost od svoje najdražje, razmišlja o velikih in malih stvareh človekovega življenja, lahko kljub monološki zasnovi postane karseda dramatična, napeta, če se kot gledališki dogodek uresničuje ob uglasenem sodelovanju velikih gledaliških mojstrov.

Režiser Jože Babič, dramaturg Tone Partljič in igravec Tone Kuntner, ki je s svojim nastopom obvladoval zoženi scenski prostor, so iz osnovnega literarnega gradiva — to je iz Vukove korespondence med leti 1940 in 1944 — ustvarili dramo. Prav nekoliko daljši, za gledališko igro manj običajen naslov skriva v sebi ključ za razumevanje monodrame, s katero je pretekli teden gostovalo na tržaških odrskih deskah Mestno gledališče ljubljansko.

Ljubezenska zgodba in tragični konec Stanka Vuka in Danice Tomažič, ki sta globoko vraščena v zavest primorskega človeka, sta s Pahorjevim romanom *Zatemnitev* ter zlasti s Tomizzovim delom *Mladoporočenca* iz ulice Rossetti in izdajo Vukovih pisem v zadnjih letih spet vzbudila veliko zanimanje. Poseben uspeh pa je lansko jesen žela dramatisacija Vukovih pisem, ki sta jo tako kritika kot občinstvo ocenila zelo pohvalno.

Zdaj je torej pred nami ta dramsko oblikovani intimni konflikt človeka, ki je nekaj mesecev po poroki bil obsojen na petnajstletno zaporno kazen in nasilno odtrgan od svoje ljubljene neveste. Psihična drama mladega moškega in intelektualca s Kuntnerjevo interpretacijo zaživi v vsej svoji človeški polnosti in tragiki. Pred gledalčevimi očmi se razgrne bogato notranje čustvovanje ljubečega moža, ki, razvnet od strasti, objema sliko svoje nedosegljive žene, jo v pismih ljubkuje z vzdevki, kot moja ženička, Ninek, zlata moja, hrepeni po njej ob robčku, natrtim z njenim parfumom, boji pa se tudi daljave, hladnosti, ki jo zaznava iz nekaterih njenih pisem. V jetnikovem spominu živita pretekla sreča in upanje na skorajšnje videnje, dvom se umika gotovosti, pa spet občutek sreče mističnim sanjarjam in videnjem. V nekaterih trenutkih je protagonist raznežen, pa spet divje besen in razočaran.

V več kot treh letih, ki jih je preživel po zaporih v Trstu, Fossanu in Alessandriji, je Vuk lahko živel le od ljubezenskih spominov in od brezpomembnih drobnarij iz Daničinega vsakdanjika, obenem pa je ohranjal upanje v svobodo z razmišljanji o pomembnih temah: o umetnosti, pisateljskem delu, poeziji. V Partljičevi dramaturški obdelavi je primerno izpostavljen tudi ta vidik, posebno zaradi dejstva, da je sam igravec — Kuntner — prav tako kot Vuk, pesnik in torej dojemata predmetnost in duhovnost s pronicljivo občutljivostjo.

Nekateri dramski momenti so visoko lirični, saj v njih zazveni Vukova pesniška beseda. Li-

rika je zanj nekaj življenjskega in konkretnega, saj poezijo okuša kot sladko sadje ali pa kot pijačo, ki so ji primešana aromatična zelišča ali grenke koreninice. Prešerna primerja staremu in močnemu vinu, medtem ko ima Gradnik trpkost priokus po svojih Brdih. Posebno ob takih razmišljanjih je razumeti, kako Vukov pisemski dialog z lepo in gosposko Dani postaja v resnici grenak in pretresljiv samogovor.

Predstava je dramsko razgibana, privlačna, tudi zaradi svetlobnih in glasbenih efektov, ki ponazarjajo različnost dogajalnih prostorov. Predvsem za edinega nastopajočega igralca, ki mora vzdržati poldrugo uro trajajočo dramsko napestost, je monodrama izreden izziv. Polpretekla love story, tragedija neke manjšine — kot je Tomizza podnaslovil že omenjeni roman — plima in oseka človeškega duhovnega zblževanja in oddaljevanja, refleksija o pesniški intuiciji: dramatisacija Vukovih pisem nam ponuja večplastno interpretacijo Stankove (in Daničine) zgodbe.

M. S.

Izšla je nova številka Sodobnosti

Prva letošnja številka literarno kulturne revije *Sodobnost* je bogato opremljena z zanimivimi zapisi in razpravami ter pesniškimi in proznimi prispevki. Še posebej velja opozoriti na uvodni članek prof. Borisa Paternu, ki obravnava vprašanje zavrtosti in prostosti v slovenski književnosti na Koroškem. To svojo raziskavo je prof. Paternu predstavil konec lanskega oktobra tudi na Univerzi v Celovcu. Avtor predvsem poudarja, da prihaja čas, ko postaja strogo ločevanje slovenske književnosti po državnih mejah vse manj smiselno. Do tega ločevanja je prišlo še posebej pod pritiskom blokofske delitve sveta. Danes pa se stvari bistveno spreminjajo. Sploh pa, nadaljuje prof. Paternu, ni mogoče dvomiti, da kljub zelo neenakim slovenskim literaturam (od matične v Sloveniji mimo zamejske v Italiji in Avstriji pa do izseljenške, emigrantske in zdomske) vendarle obstaja skupni literarni imenovalec.

V svojem predavanju je prof. Boris Paternu razčlenil značilnosti koroške književnosti in to tako z jezikovnega kot z umetniškega vidika. Predvsem je poudaril, da ima sodobna slovenska književnost, ki je nastala in ki nastaja na avstrijskem Koroškem (podobno velja tudi za slovensko literaturo v Italiji) za seboj enako močno zavest o slovenski književni tradiciji od Trubarja do danes, kot jo ima matična. Vendarle pa obstajajo v koroški književnosti zelo bistvene jezikovne posebnosti. Vse kaže, trdi avtor zapisa, da je glavni in globinski razlog za te po-

sebnosti treba iskati v nečem, čemur bi lahko rekli — koroška jezikovna travma. S tem pojmom je prof. Paternu označil negativni pretres, ki ga je slovenski jezik preživel na avstrijskem Koroškem po razpadu Avstro-Ogrske. Literarne posledice te jezikovne travme je mogoče zaznati v sodobni koroški poeziji, prozi in dramatik, pa tudi esejistiki. Po eni strani gre za zavrtost literarnega jezika, za neko njegovo notranjo blokado, ugotavlja Boris Paternu, ki ovira pravo sprostitve v sodobnejši osebni slog, v imaginacijo višje vrste, v igro in pesniško pustolovščino. Na dnu je jezikovni prastraš, ki žal ni izmišljen, trdi avtor zapisa. Jezik, ki mu gre za elementarno preživetje, se boji tudi samega sebe, boji se svoje oddaljitve od skupnosti. To pomeni, razlaga prof. Paternu, da postaja jezik ene same sporočilne frekvence in ne gre v novo poimenovanje stvari, v metaforo višje vrste. Drugi način odzivanja na stisko jezika, nadaljuje avtor te raziskave, pa gre v docela nasprotno smer. Tu gre za skrajni napor jezikovne tvornosti in svobodnosti, ki se požene čez sleherno zavrtost in seže ne le čez meje knjižne, temveč tudi čez meje govorne norme.

Prof. Paternu v svoji raziskavi nadalje ugotavlja, da se pri mlajših povojnih koroških pisateljskih rodovih pojavlja povsem nova težnja. Pri njih prihaja do nekakšnega uravnoveženja obbeh opisanih modelov koroške jezikovne stiske, do neke vrste tretje paradigme, ki se kaže v kombinaciji stremiljivih jezikovnih stilizacij različne vrste, celo do jezikovne igre. Prof. Paternu zaključuje svoj zapis z analizo literarnega dela najvidnejših sodobnih koroških ustvarjalcev.

Zadnja številka *Sodobnosti* objavlja tudi odlomek iz študije Alenke Goljevšček z naslovom »Pravljice, kje ste«, ki bo kmalu izšla pri Mladinski knjigi. Avtorica analizira v tem delu sporočilo, izvor in pomen, ki ga imajo pravljice ne samo za otroke, pač pa tudi za odrasle. Zanimiv je tudi prispevek ekonomista Nevena Boraka o tako imenovani denarni logiki. Članek je bolj strokovnega značaja. Aleš Gabrič pa je v tej številki revije objavil raziskavo o reviji *Sodobnost* od njene ukinitve marca leta 1941 do današnjih dni. Avtor obravnava zgodovinsko obdobje med staro in novo *Sodobnostjo*.

V najnovejši številki revije *Sodobnost* lahko preberemo tudi nekaj pesniških in proznih pri-

dalje na 8. strani ■

Znanstvene izdaje celovške Mohorjeve družbe

V počastitev slovenskega kulturnega praznika prirejata Slovenska akademija znanosti in umetnosti in celovška Mohorjeva družba danes, v četrtek, 7. t.m., v veliki dvorani Slovenske akademije v Ljubljani, predstavitev študijskih izdaj, ki so izšle pri Mohorjevi družbi v Celovcu. Gre za štiri dela: obsežno raziskavo Erika Prunča o Urbanu Jarniku (1784-1844) in analizo njegovih del tudi z vidika jezika, nadalje za študijo o obirskem narečju, ki jo je v nemščini napisal Ludvik Karničar, sledila bo predstavitev »Marijinega pasijona« koroškega bukovnika Andreja Šušterja Drabosnjaka, ki ga je za prvo knjigo zbranih bukovniških besedil obdelala Her-

ta Lausegger. Zadnjo knjigo, delo Heidi Jan-schitz »Gailtal / Zilja 1848-1918 Eine Region wird deutsch«, bo predstavil Ludvik Druml, ostale sami avtorji.

Zavod za kulturno izobraževanje iz Tržiča na Gorenjskem in Mohorjeva založba iz Celovca pa sta v torek, 5. februarja, predstavila na gradu pri Sv. Juriju v Bistrici pri Tržiču že omenjeno Drabosnjakovo delo, ki začinja zbirko posvečeno koroškim duhovnikom. O Andreju Šušterju Drabosnjaku bukovniku, pesniku in ljudskemu dramatik (1768-1825) pa bo govoril dr. Pavle Zabltnik. Knjigo samo pa bo predstavila avtorica, dr. Herta Lausegger s celovške univerze.

OSKRUNILI SO SPOMENIK NA COLU

Nestrpneži so v noči med soboto in nedeljo oskrunili spomenik padlim iz repentabske občine na Colu. Pomazali so tudi stene, razmetali cvetje, spravili pa so se tudi na novejšo tablo, ki spominja na mimohod devetega korpusa iz časa sklep-nih bitk za osvoboditev Trsta. Nočni maza-či so pomazali še smerokaz in tablo, ki pri-ča o pobratenu repentabske občine z ob-čino Logatec.

Ogorčenje domačega prebivalstva je v ponedeljek, 4. t.m., izpričal na svoji seji občinski odbor.

V SPOMIN NA KUGYJA

Tržaško združenje Mitteleuropa je v soboto, 2. t.m., priredilo na pokopališču pri Sv. Ani v Trstu krajšo spominsko sloves-nost, s katero so počastili Juliusa Kugyja, planinca in planinskega pisatelja. Označili so ga za simbol srednjeevropske duše trža-škega mesta, v kolikor je bil s svojim delo-vanjem na področju botanike, glasbene po-ustvarjalnosti, trgovine in predvsem pla-ninstva, lahko blizu Italijanom, Slovencem in Nemcem.

TRI KULTURNE PRIREDITVE

■ nadaljevanje s 4. strani

voril prekmurski domačin. Oglasila se je tudi mentorka razstave Maruša Novak, ki je postavila obrtniško razstavo. Društveni zbor Mačkolje in recitatorji so ravno tako zajeli iz prekmurskega ljudskega in umet-nega bogastva.

V nabrežinski župnijski dvorani pa je bila v nedeljo, 3. t.m., tradicionalna prire-ditev ob nedelji katoliškega tiska, poveza-na s srečelovom. Nova goriška dramska skupina Oder 90 je pod vodstvom Franka Žerjale predstavila dve veseloigri v enem dejanju ruskega dramatika Čehova: Med-veda in Snubača.

S TRŽAŠKEGA

Ssk o programu za novo upravo

V ponedeljek, 4. januarja, se je se-stalo tajništvo devinsko nabrežinske sek-cije Ssk, da po dokončnem odstopu žu-pana Locchija izdela program, s katerim se bo stranka predstavila na pogajanjih za novo upravo. Tajništvo je ugotovilo, da za sedanjo krizo koalicije nosijo odgovornost zlasti župan Locchi in nekateri občinski svetovalci, ki zagovarjajo skrajno naciona-listična stališča v nasprotju s politiko kon-struktivnega sožitja med obema narodnost-nima skupnostima, ki od vedno živita na tem ozemlju. Ssk je izrazila veliko zaskrb-ljenost zaradi nastalega položaja, poudar-ja pa, da bo naredila vse, kar ji bo mogo-če, da bi prišlo do pozitivne rešitve, ki bi občini zagotovila redno in ustrežnejšo u-pravo.

V ta namen sekcija Ssk še enkrat pou-darja veljavnost v preteklem juliju spreje-tih dogovorov in bo predlagala še, da de-vinsko nabrežinska občinska uprava vodi politiko utrjevanja sožitja in da pri tem nikakor ne zmanjša že dosežene ravni za-ščite slovenske narodnostne skupnosti. No-va uprava oz. stranke upravne večine naj se na vseh ravneh zavzemajo, da bi itali-janski parlament brez vsakega nadaljnega odlašanja odobril zakon za globalno zaščito Slovencev v Italiji v skladu z republiško ustavo in mednarodnimi obveznostmi Ita-lije, v duhu resolucije Evropskega parla-menta o jezikovnih in kulturnih etničnih in regionalnih manjšin v Evropski skup-nosti, kakor tudi v duhu predloga, ki ga je predstavila delegacija pentagonale na kon-ferenci o varnosti in sodelovanju v Evropi v Kopenhagnu 5. junija 1990. Pravice slo-venskega življa, kakor tudi vrednote sožit-ja, bodo morale priti jasno do izraza tudi v Statutu, ki ga bo devinsko nabrežinska občina morala odobriti kot ostale krajevne uprave v Italiji v skladu z najnovejšim zakonom o krajevnih upravah. Občinska u-

prava se bo morala nadalje zavzemati za uravnovešen družbeno gospodarski razvoj celotnega občinskega ozemlja. Z nujnim u-krepom bo treba pojasniti obseg Kraške-ga parka, kot je sicer že načrtan v zadnjem regulacijskem načrtu. Vsekakor je treba splošni regulacijski načrt občine znova re-vidirati in ga prilagoditi novim potrebam, že pred tem pa bo potrebno sprejeti zača-sen ukrep, ki bi preprečil nenadzorovani urbanistični razvoj občine.

—o—

DELEGACIJA SLOVENSKE VLADE NA OBISKU V DEŽELI

Odnosi med Slovenijo in deželo Furla-nijo Julijsko krajino so dobri in bodo v prihodnosti, glede na možnosti sodelova-nja, ki jih odpira zakon za obmejna pcd-ročja, še tesnejši. To je v bistvu sporočilo obiska, ki ga je včeraj, 6. t.m., opravila v deželi številna delegacija slovenske vlade, katero je vodil ministrski predsednik Pe-terle in ostali člani delegacije, v kateri sta med drugim bila zunanji minister Rupel in minister za Slovence po svetu Dular ter drugi ministri. Najprej so srečali predstavi-nike slovenske manjšine. O sedanji proble-matiki v Sloveniji in Jugoslaviji ter o mož-nostih sodelovanja sta se nato pogovarjala sama predsednik vlade Peterle in predse-dnik deželne odbora Biasutti ter posebej širša delegacija z zastopniki dežele Furla-nije Julijske krajine. Vladna delegacija iz Slovenije si je ogledala tudi Business In-ovation Center - BIC v Trstu; pod večer pa so se udeležili slovesnosti na goriškem žu-panstvu, kjer sta župana občin Gorica in Nova Gorica na skupni seji podpisala spo-razum o vzajemnem sodelovanju — pred-vsem na gospodarski ravni in avtobusnih ter železniških povezav — med obema ob-mejnima mestoma.

France Bevk HUDA URA

XI.

»Pavle?« se je mož preplašil, nato je odsekal z roko: »Kaj sem mar govoril o njem?«

Odklonil je žganje. Gledal je nekam v megleno daljavo popoldneva, a Slivar v njegov obraz.

»Čisto pošteno govori: če bi odločal ti, bi se uprl z vsemi štirimi.«

Ivanc si je podrgnil zalisce.

»Da ti odkrito povem — dà!«

Slivar je z veliko verjetnostjo pričako-val takega odgovora. Kljub temu je bil presenečen. Celó nekam užaljen. Zazrl se je v tla. Izpljunil je debelo in si obrisal usta.

»Zakaj?«

Ivanca je ostri glas zbodel ko s šilom. Hkrati ga je obšla svojeglavnost. Zakaj? Čemu, za vraga, tako sili vanj? Zakaj je temu tako nasproten? Ne, tega ni znal po-vedati. Pri Bogu, da ne, vsaj ne v tistem trenutku. In vendar bi moral nekaj reči. Boril se je za besedo, a ni šlo. Preveč je

že pil. Kozarček žganja, ki mu je znova priplaval pred nos, je rezko odklonil.

Slivar je sam izpil in se jezno odhrkal.

»Če bo vzela Zalka nemaniča, ti bo piškava na stara leta,« je tajil jezo. »Pa tega se ne bojim. Saj sam praviš, da bo vzela tistega, ki si ga bo izbrala. Torej! Ali mar nisi opazil, kako tiščita vkup? Toda nočem, da bi proti tvoji volji stopila v našo hišo, ti bi pa čepel v bajti in kuhal jezo. Če se to zgodi, moramo takoj podr-ti plotove. Ena zemlja, ena družina. Ne? Sai ti si zadosti garal. Poslej boš lahko počival. Iz bajte te nihče ne bo gonil, lahko boš ostal v njej do zadnjega diha. Ali pa se boš preselil kar k nam. Na starost bova sedela ob peči, vsak v svojem zdiču ...«

Besede so mu tekale ko olje. Proti kon-cu so bile prepričljive. Bil je očitno, da jih je že dolgo pripravljaj. Ivancu so glas-no brnele v glavi. Z muko jih je razpore-jal v svojih mislih, a jih je le razumel. Bile so kar natrpne prijetnih vab, ni jim zaupal. Preveč je pil, da bi jih mogel do-

dobro pretehtati. Da je imenoval njegovo hišo bajto, ga je zbolelo. In da bo lahko ostal v njej do smrti. Kakor da že razpola-ga z njo.

Privzdignil je klobuk z dvema prstoma in se s sredincem popraskal v laseh. Ozrl se je preko pobočja. Dekleta so tonila v senu ko v valovih. Roke so hitele. Sonce je stalo že nizko na nebu, preko hriba so lili poševni snopi luči. Sence so se niz-merno podaljšale, bile so ko pošasti.

Pogled se mu je odtrgal od pobočja in se uprl v Slivarja. Še ni našel odgovora. Kaj naj mu reče? V njegovih besedah je bilo mnogokaj vabljlivega za razum, a tež-kega za srce. Prehudo se je zakoreninil v zemljo, da bi se ji mogel odreči. Ko je bil še otrok, ni poznal igrac, kot so jih ime'i drugi otroci. Še krilce je imel, ko je že nosil v košku gnoj. Rasel je, z njim je ra-sel tudi koš. Nikoli se ga ni otrešel. Z že-no sta garala ko vprežena voliča, dokler mu reva ni umrla za špansko. Sina mu je bilo ubilo v Galiciji. Ta izguba je bila zanj najtežja v življenju. Še nikoli ga ni videl kdo jokati. Tudi takrat ne, ker je bil izoi-nil v hlev, naslonil glavo na jasli. Le kra-va ga je sočutno obhovala. Zdelo se mu

Zagate našega jezika

VSAKOMUR SVOJE ali VSAKOMUR NJEGOVO?

O napačni rabi povratno svojilnega zamka je bil že večkrat govor, tudi v tej rubriki. Vsem, ki se količkaj ukvarjajo s pisanjem, je znano, da se v slovenščini svojilnost ravna po osebkju v stavku. Osebek v gornjem »izreku«, če ga smemo tako nazivati, pa »smo« mi; torej bi zapisali: *Dajmo vsakomur njegovo* in ne: *Dajmo vsakomur svoje*, saj bi to pomenilo, da vsak izmed nas da drugemu del svojega, ali ne?!

Če pa je stavek brezoseben, bomo zapisali: *Vsakomur pripada svoje ali tudi njegovo*, odvisno je pač od osebkja = lastnika. Prav je torej: *Dajmo vsakomur njegovo*, čeprav se to marsikomu še tako čudno in nelogično sliši.

Še kak nelogičen zgled pri rabi povratno svojilnih zaimkov beremo vsak dan ob osmrtnicah ali raznih obletnicah: *Vsi njegovi* ali *Vsi njeni* so se pri nas spremenili v *svojce* najbrž pod vplivom krajevnega rabe in italijanskega jezikovnega elementa.

R. Petaros

POMEMBNA POBUDA HRANILNICE NA OPČINAH

■ nadaljevanje s 4. strani

mesecih prejel veliko prošenj za podpore in prispevke. Na svoji zadnji seji meseca januarja je vzel v pretres vse prošnje in odobril za skupni znesek nad petdeset milijonov (50.000.000) lir podpor, prispevkov, daril, nagrad za delovanje ustanov in društev, a tudi izredne prispevke za popravila kulturnih domov, cerkva, športnih objektov itd. Za nekatere prireditve (npr. novoletni koncert) in publikacije (npr. Izvestje srednjih šol) pa je openska hranilnica in posojilnica dala podporo skupno z drugimi slovenskimi denarnimi zavodi v zamejstvu. Temu znesku pa bi morali prav gotovo dodati še tiste prispevke — in tudi teh ni malo — ki so bili podeljeni za enake namene, toda v obliki reklame.

MEDNARODNO PRIZNANJE SLOVENSKEMU PIANISTU

Mednarodni biografski inštitut iz Združenih držav Amerike je za osebnost leta 1990 na področju kulture izbral znanega slovenskega pianista, doktorja Igorja Deklevo. V utemeljitvi je rečeno, da to visoko priznanje podeljujejo v zahvalo za izreden doprinos, ki ga je s svojo plemenitostjo dal družbeni skupnosti. Igorja Deklevo so tudi imenovali za ambasadorja kulture, ki ima nalogo, da s svojim umetniškim delom pripomore k izboljšanju medčloveških odnosov.

RADIOAKTIVEN OBLAK

Iz Moskve poročajo, da je nadzorna zdravstvena služba na karpatskem področju v Ukrajini ugotovila nenaden dvig radioaktivnosti. Strokovnjaki sodijo, da je do tega prišlo zaradi radioaktivnega oblaka, katerega izvor za zdaj še ni znan. Energetska raven žarčenja še ni znana.

SOMALSKI PREDSEDNIK PROSI POMOČ

Začasni somalski predsednik Magdi Mohamed je pozval mednarodno skupnost, naj posreduje nujno pomoč težko prizadeti državi. Magdi je zagotovil, da bo nova vlada ščitila predstavnike mednarodnih organizacij. Predsednik je za vladnega predsednika potrdil dosedanjega premiera Ghaliba, ki ga je bil imenoval malo pred begom Siada Barra.

»PO TITU — TITO«

ALI: VSE PO STAREM!

■ nadaljevanje z 2. strani

vorih in pogajanjih za odpravo jugoslovanske krize z rezultati, ki so v skladu z napisom ob že omenjeni cesti na Vipavskem: po Titu — Tito, se pravi, da mora vse ostati po starem, da se mora kolo zgodovine zavrteti za desetletja in desetletja nazaj.

Prepričani smo, da so se generali spet pošteno uštel.

KNJIGA O BORŠTU

Ob priliki 90-letnice delovanja prosvetnega društva »Slovenec« iz Boršta in Zatrežca je društvo izdalo knjigo, ki opisuje kulturno, socialno in politično dogajanje na širšem območju občine Doline od leta 1819 do 1918. Knjigo je sestavil zgodovinar in raziskovalec Boris Kuret, in sicer na osnovi dokumentacije, ki jo je zbral v arhivih v Trstu, Ljubljani, Kopru in na Reki. V knjigi je nadalje 110 povečini prvi objavljene fotografije in 50 ponatisov originalnih dokumentov iz obdobja nastajanja slovenskih kulturnih društev.

Knjigo, ki nosi naslov »Boršt«, bodo predstavili v Srenjski hiši v Borštu 15. februarja na proslavi Dneva slovenske kulture. Knjigo je mogoče že naročiti.

ODER 90, novoustanovljena dramska skupina iz Gorice vabi na predstavo, ki bo na pustno nedeljo, 10. t.m., ob 16.30, v Katoliškem domu v Gorici. Pod vodstvom režiserja Franka Žerjale so pripravili dve enodejanki ruskega dramatika Čehova, in sicer »Medveda« in »Snubača«.

PUSTNI SPREVED V BENEČIJI

V Špetru v Benečiji so v nedeljo, 3. t. m., imeli šesti pustni spreved, ki so ga priredili kljub mednarodni napetosti zaradi vojne v Zlatu. Udeležilo se ga je nekaj tisoč ljudi, ki so spremljali alegorične voze. Bilo jih je okoli 20 in so prišli iz nekaterih beneških dolin pa tudi iz bližnje Slovenije in Avstrije. Spreved je šel od Špetra do Ažle, kjer so pustne šeme, povečini povezane s krajevno tradicijo, nastopale tudi v šotoru.

IZSLA JE NOVA ŠTEVILKA SODOBNOSTI

■ nadaljevanje s 6. strani

spevko Pavleta Zidarja, Jurija Koviča in Radeta Krstiča. V celoti je objavljena tudi igra Mateja Bora z naslovom »Svoj Bog na svoji zemlji«, ki ji je avtor dal naziv »do neke mere filozofska farsa«. Delo še ni doživelo odrske uprizoritve.

je, da je ostal sam na svetu. Z Zalko sta si bila prerazličnih značajev, drug drugemu tuja. Le skupno delo od jutra do večera, vse dni, ju je bilo nekoliko zbližalo. V misel, da on ne bo odločal, kdo bo dočel gospodar v hiši, se je bil že vdal. Bolj kot na Mohorja je včasih mislil na njegovo invalidnino. »Toliko denarja!« Dekle se je delalo neumno. Da, hotelo bi fanta izlecta. Tudi Tinetu bi ne bil nasproten. Delaven fant, ne brez srca, le nekoliko nagel. Na Pavleta ni mislil. Šele tedaj, tisto uro se je spomnil, da ga je neko noč videl z Zalko pred hišo. Ne, fant mu ni ugajal. »Zlodej!« je zacepetal, kakor da ga misli davijo in ne more priti do sape ... Iskal je ugovorov, ki so se mu igrivo izmikali. Še v treznosti je le težko razglabljal. Bolj ko se je zaman mučil, huje mu je rasel občutek odpora proti Slivarju. Na posojilo je bil čisto pozabil. V svojo korist govoril. Volk je, njega bi požrl, da bi sebe napasel.

»Ivanc, ne misli,« ga Slivar ni izpustil iz pogleda, kakor da mu bere slednjo misel v očeh, »da mi je le zase. Kaj pa sem jaz? Žena mi že vse leto polegava, tudi jaz nisem iz železa. In tudi ti ne. Če mislim

na svojega sina, mislim tudi na tvojo hčer. In na njune otroke. Ne? Da ali ne? Povej!«

Vreščal je. Tudi njega se je bila že prijelja pijača, a je še dobro vedel, kaj govori. Oči so se mu strastno svetile. Ni pazil, če ga kdo posluša.

Ivanc je bil zmeden. Ali mu je uganil misli, ta volk? Da ali ne? Vprašanje je bilo tako vsiljivo, rezko, da mu je šlo do mozga. Še je molčal.

»Le odkrito priznaj, mene se bojiš,« je vrgel Slivar skoraj srdito.

»Zakaj bi se te bal, saj nisi ...« Ivanc se je čutil premaganega. Za trenutek je pomolčal. »Če Zalka tako hoče, kdo ji bo branil?« se je stežka izvilo iz njega.

Sedel je. Položil si je roke na kolena in strmel preko strehe svigli v nasprotni hrib. Tudi nanj so že legale sence. Sonce je gorelo le še v Pečeh. Dekleta so bila prigrabila do kop. Delo je šlo h koncu.

Slivar si je z rdečo ruto obrisal čelo.

»Pa zemljo bomo takoj združili, ne, Ivanc?«

»Saj je nimam komu drugemu zapustiti,« je prišlo ob spominu na sina z bridko tožbo iz moza.

Slivar ni tajil nasmeha, ki mu je širil obraz. Nalil je ostanek žganja. Ivanc je pil. Najrajši bi se bil opijanil do nezvesti.

»Trmast si, a se vendar dá govoriti s teboj. Ne boš se kesal. Pravim ti, da se ne boš kesal ...«

Ivanca je radost, ki je Slivar ni mogel prikriti, pekla ko ogenj. Narahlo, komaj zavestno je čutil, da je prevaran. V čem je ta prevara, ni vedel. Znova bi se bil uprl, a ni imel za to ne dušnih ne telesnih moči. Premagala ga je bila pijača. Hotel se je dvigniti, a je padel naprej in se prestregel na roke.

»A, hudiča, natreskal sem se ga,« je blebetal. »Peter, ti ... ti ...« mu je odpovedal jezik. Snel si je klobuk in z njim besno udrihal po zemlji. »Peter, ti si hudič ... Peter ...«

»Tam sedi, da se iztrezneš,« mu je Slivar prigovarjal kot otroku. »Mi bo že pomagal kak fant. Saj tako le postajajo.«

Fant? Ivanc ga je komaj slišal, kaj govori. Kakšen fant? Svet se mu je vrtel pred očmi in se mu zagrinjal v mrak. Besnel bi bil, a ni imel več moči.

(Dalje)